

goede strekking in zijn werk. Hij streeft naar het ware, maar ook naar het goede. Hij wil de werkelijkheid laten zien, maar ook wil hij iets met zijn verhaal bereiken. En nu is de werkelijkheid maar zelden stichtelijk. Zoo kwam men er ook toe, verhalen te geven, die „op waarheid gegrond“ waren, waarin dus de behoefte aan stichtelijke strekking de werkelijkheid wat had gefalfoeneerd en verbeterd.

Dit was (niet in tijdsvolgorde, maar als logisch proces gezien) de eerste schrede op een verkeerd weg. Hoe verder men zich van het werkelijk gebeurde verwijderd, des te sterker wordt doorgegaan die behoefte aan strekking; er vindt een verschuiving plaats van het waar-gebeurde naar het goed-bedoelde en het eindpunt zou zijn een zwaar verminkt relaas onder een dikke laag stichtelijke schmink.

Het is praktisch niet vol te houden alleen waar-gebeurde geschiedenissen te vertellen. Nooit kan men de volledige werkelijkheid geven, altijd is er de eenzijdigheid van den éénen beschouwer, de noodzakelijkheid van een keus, het gevaar van een verkeerde voorstelling.

De literatuur van alle eeuwen kent dan ook naast de kroniek het sprookje, om maar ineens twee uitersten te noemen. Er is een onafwijsbare drang tot verbeelding en tot een ernstig spelen met gegevens aan de werkelijkheid ontleend. Alle menselijke cultuur is een ingrijpen in het natuurproces en een teweegbrengen van veranderingen. Een boom wordt omgehakt en van zijn plaats gesleept, tot planken gezaagd en voor den bouw van een woning gebruikt. Maar niet alles kan voor dit doel dienen. Zoo ook bij een vrucht: de schil wordt weggeworpen, het binnenste gegeten. Er is dus een kiezen en verwerpen en een bewerken van het gekozene. Hoe hoger de beschaving van den mensch staat, des te ingewikkelder is dat proces van toebereiding. Zonder dit ingrijpen van den mensch in de schepping, dit kiezen en verwerpen, die toebereiding van het behoudene, is geen huisvesting, geen levensonderhoud, geen kleeding, geen techniek, geen wetenschap en geen kunst mogelijk.

Het is een levensvoorwaarde voor de kunst, dat zij het recht heeft de werkelijkheid te veranderen, daaruit te kiezen en te verwerpen, en het gekozene toe te bereiden voor de geestelijke consumptie. Kan hier dan nog van waarheid sprake zijn? Ja, mits naar den aard van de fantasie: het kunstproduct moet ook „waar“ zijn, maar dan in den zin van waarachtig, echt, het moet karakter, stijl hebben. Hier komen we op het groote grondbeginsel van de literaire kritiek en meteen ook op de plaats, waar het vragen naar het Christelijk karakter van de letterkundige kunst begint.

POPULAIR-WETEN-SCHADDELUKE SCHEITSEN

Economie in het Rijk van den Geest.

Hand. 2: 44, 45; 4: 32-35.

Er is bij velen, een wat haar bewijsbaarheid en haar noodzaak om bewezen te worden betreft, bijna tot axioma verheven voorstelling van een communistische gemeenschap van goederen in de oudste gemeente van Jeruzalem. Bij die zonder geloof in Jezus Christus, Gods eeniggeboren Zoon, en den Heiligen Geest, die tezamen met den Vader en den Zoon een eenig, waarachtig God is, deze voorstelling aanhangen, is ze een wapen in hun bestrijding van de kerk. Bij die wel gelooven is ze een nagel in hun geweten, die hen niet toelaat tot volmaakte rust te komen in hun min of meer belangrijk aandeel-hebben aan de economische en sociale levensvormen onzer maatschappij.

Zoowel dus in de ethiek als in de apologetiek liggen motieven, om de boven deze schets geplaatste teksten aandachtig te lezen.

Dit lezen moet een lezen zijn in het verband. De mededeelingen over het gemeen-zijn der goederen staan daar maar niet als tekening van aparte feiten. Er zijn in Jeruzalem dingen geschied, die in hun uitwerking ook voor armen en rijken beteekenis hadden. Om deze groote dingen gaat het in het tekstverband. Noch de kwesties van armoede en rijkdom, noch die van economische goederen in het algemeen staan op den voorgrond. God de Heilige Geest is op dien dag van het Pinksterfeest niet met goederen doende, maar met Zijn koninkrijk en deszelfs burgers, en zoo vervolgens met hun aardsch bestaan, zijn mogelijkheden en gerief en ongerief.

Zoo staan daar ook de teksten van Hand. 2 te lezen. Wat over de omtrent drie duizend gedoopten te zeggen is, wordt zóó omschreven: „en zij waren volhardende in de leer der apostelen, en in de gemeenschap, en in de breking des broods en in de gebeden“ (vs 42). Met dat woord gemeenschap wordt dan aangeduid het wonder van de geestelijke eensgezindheid na de uitstorting van

Hoe verleidelijk het ook is in dezen gedachten-gang verder te gaan, de bedoeling van dit artikel laat het niet toe. Wel dienen we nog de vraag te stellen: wat is de zin van die vertellende, scheppende fantasie? Wat heeft zulk kiezen en verwerpen van materiaal en die toebereiding van het gekozene voor beteekenis?

Die zin is tweeledig. In de eerste plaats om den mensch een gevoel van vrijheid en bewegelijkheid mede te deelen. De werkelijkheid is vaak zoo drukkend, zoo eentonig en..... vervelend. De mensch is zoo gebonden in tijd en ruimte; hij ziet maar zulk een klein stukje van het leven. En nu komt daar de verteller naar hem toe en zegt: kom met me mee, ik breng je naar een ver land, naar een vroegeren tijd, of ik laat je het leven van je eigen tijdgenooten zien, of van je soortgenooten, maar van een hoog punt uit; je zult eenige uren lang een ingenieur zijn, of een grondwerker, een musicus of een liftjongen, je zult liefhebben en vreezen, angstig verwachten en eindelijk vinden. En onderwijl, ongemerkt, zul je je kennis van het leven verrijken en, tot je eigen werkelijkheid ontwaakt, zul je tevreden weer aan je werk gaan.

In de tweede plaats dient die vertellende, scheppende fantasie om je een gevoel van rust te geven. De werkelijkheid, zooals die zich aan je voordoet, ongeordend dus, is chaotisch, beangstigend en verbijsterend. Alleen het feit al, dat er iemand is die kans ziet die werkelijkheid op kleiner schaal te herscheppen en te sublimeren tot een kunstwerk, geeft een gevoel van rust. Die chaotische werkelijkheid kan dus als materiaal worden gezien, welk een koninklijke gedachte! Uit den stortvloed van de werkelijkheid, uit die waterval van gebeurtenissen, wordt een kracht afgeleid, die een menselijk maaksel drijft.

Christenen zien hier nog dieper. Indien de Menschenzoon ons heeft vrijgemaakt, zullen wij ook hier waarlijk vrij zijn. En van die vrijheid getuigenis afleggen, formeel en materieel. De waarheid zal onze kunst vrijmaken en die vrijgemaakte kunst den Bevrijder eeren. Maar ook: indien Christus zegt „komt tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt en Ik zal U rust geven“, dan noodigt hij ook de afgepijnjde en in zichzelf besloten menselijke verbeelding tot zich; als onze fantasie tot Hem uitgaat zal zij die rust van geloofs-perspectief vinden en doorgeven.

...

Opzettelijk liet ik deze inleiding voorafgaan aan de bespreking van mijn novellenbundel: „Kostgangers Gods“. Het is goed het eigen werk te zetten onder de scherpe lichtstraal van het beginsel. De bestaande kritiek doet dat m.i. nog te weinig. Er worden wel juiste opmerkingen ge-

den Geest. Deze geestelijke eensgezindheid beheerscht de gemeente, omdat de Geest van Christus haar beheerscht. Deze eensgezindheid brengt mee een over en weer elkaar verstaan; een eenheid in gevoel en gedachte (zie 4:32); ze brengt mee een leven in stijl; in den stijl van de wet Gods; in de volheid der liefde, omdat er volheid des Heiligen Geestes is.

Dit blijkt dan nader ook ten aanzien van het stoffelijk bezit alzoo te zijn. „Ze hadden alle dingen gemeen“. Zoo „hadden“ ze dat! Ze beschouwden het zoo. Maar het was niet enkel beschouwing; het was leven, werkelijkheid; het was ook hun practijk.

Daarom kan er volgen: „en zij verkochten hun goederen en have, en verdeelden ze aan allen, naardat elk van noodde had“. Dit vs 45 is niet geheel te verstaan zonder hfdst. 4:34. In hfdst. 4 wordt nader de toestand geteekend in de gemeente. Wat op den Pinksterdag begonnen is, heeft zich sindsdien voortgezet. Allereerst het centrale: dat de gemeente groeide en vol van den Geest was en in eensgezindheid leefde. Deze situatie is niet gewijzigd door het feit dat de gemeente „de kerk onder het kruis“ geworden is. Maar ook de uitwerking van de volheid des Geestes zet zich door. „Er was niemand onder hen, die gebrek had“. De eenheid, het voortdurend samen-zijn, het tot broeder gemaakt zijn door den éénen Heer en den éénen Geest, verdraagt het lijden van één lid niet, zonder dat de andere leden zich erom bekommeren. De wet Gods van Deut. 15:4 vindt dus gehoorzaamheid. „Want zoovelen als er bezitters waren van land (akkers) of huizen, die verkochten zij, en brachten den prijs der verkochte goederen, en legden dien aan de voeten der apostelen“. (4:34).

Hier ligt, zoo merkten we op, de verklaring van 2:45. Want hier blijkt allereerst, wie van dien zin „zij verkochten hun goederen en have“ het onderwerp zijn. Niet alle gemeentelieden. Alle gemeentelieden, zegt 2:44, waren bijeen en hadden alle dingen gemeen. Doch die kapitaal realiseerden waren de rijke mensen; de bezitters van een stuk lands of van een huis. En voorts blijkt hier, wie van de opbrengst iets ontvingen. Dat waren zij, die zonder deze gave gebrek zouden hebben geleden. Terwijl ten derde dit vers ons inlicht over de toedracht dezer dingen. De eigenaars verkochten zelf, d.i. zelfstandig, hun bezit.

maakt, maar men komt doorgaans te weinig boven de behandelde materie uit; te veel blijft het bij informeren, loven en laken. Zoo komt de critiek op den duur niet verder, blijft zij steken in het besproken werk. Het is hier een wisselwerking. Zoolang onze schrijvers de Christelijke vrijheid niet in geloof aandurven en hun werk leeren schrijven uit het eigen karakter van de Christelijke levensovertuiging, zoolang missen ook de lezers en critici het materiaal om hun kennis van de mogelijkheden, die er zijn, te verrijken. Dit heb ik dan ook tegen mijn eigen bundel, dat er geen vleugels worden uitgeslagen; er zijn wel spanningen, heel sterke zelfs, maar die blijven zich onderling ontladen; er is nog geen vrije houding tegenover de buitenwereld gevonden. De meest typische figuur, de meest volledige ook, is die van moeder Jannigje; met de figuur van den musicus Verhage geeft zij een beeld van de innerlijke spanning en strijd van den schrijver in den tijd, dat hij deze stukken schreef. Zoowel de novellen „Jannigje“ als „De Mystische Vallei“ zijn minder novellen dan wel korte, deels embryonale romans en dat het geen romans geworden zijn (Jannigje had ik oorspronkelijk als roman bedoeld) heeft een psychologische oorzaak, n.l. die, waarop ik reeds zinspeelde. Een roman vraagt vlucht en mogelijkheid van vlucht is er alleen bij een gevoel van vrijheid.

Dat gevoel ontbrak toen nog min of meer; wel had ik „Koningskinderen“ reeds geschreven, toen ik de figuur van Jannigje eenige jaren in me heb omgedragen, maar de „vlucht“ van Koningskinderen hield verband met het ver-„vlogen“ zijn van de jaren, waarin ik het liet spelen. Koningskinderen zag terug, maakte zich vrij van jeugdherinneringen en gaf vorm aan geestelijke ervaring. Meteen was het een verkennen van het terrein en een maidenspeech tot het Christelijk volk. Nu werd de weg steller. Voorbeelden had ik niet. Volkomen terecht heeft het Utrechtsch Predikbeurtenblad geschreven, dat ik naar geen enkel cliché kon werken en tot „scheppen“ verplicht was. Dat is nog steeds zoo: de eigenlijke aandrift tot litterair scheppen komt bij mij niet uit de litteratuur zelf, maar dieper weg nog: uit de muziek, uit de religie? Ik weet het niet. Hoe het zij: wat ik noodig heb voor grooter werk is een gevoel van vrijheid. Nu is de echte vrijheid voor een Christenschrijver de gekregene, die vrijheid die hem door Christus geworden is en bekend uit Schrift en ervaring. De vrijmaking der fantasie door den Menschenzoon nu is bij mijn weten nog nergens van litterair standpunt met genoegzame helderheid uitgewerkt. En de kunstgeschiedenis toont ons duidelijk, dat alle kunst: muziek, plastiek, litteratuur, die Christelijk zijn wilde, of kerkelijke kunst was, of een

Ze droegen hun bezittingen niet over aan de gemeente, of aan de leiding der gemeente, die in der apostelen handen rustte; doch zij verhandel- den het en gaven over de opbrengst aan de apostelen het beschikkingsrecht, alweer met deze reserve, dat het geld voor de armen moest worden besteed.

...

We hebben nu niets anders gelezen dan de betrokken verzen en hun allernauwst tekstverband. Willen we ons inzicht nog verdiepen, dan moeten we ons een beeld pogen te vormen van de sociale toestanden in Jeruzalem van dien tijd.

In die groote stad waren, als overal ter wereld, armen en rijken. Deze armen en rijken waren niet allen geboren en getogen in Jeruzalem. Velen hunner hadden zich er op hun ouden dag gevestigd. Ze waren onder alle hemelstreken geboren, maar trokken tenslotte naar de heilige stad, zoodra ze er de kans voor hadden, om er te leven; daar waar de Messias Zijn troon stichtten zou; en om er te sterven en begraven te worden; daar waar de Messias de dooden het allereerst zou opwekken. Zoo zijn er in Jeruzalem een massa Joden, die van overal samengestroomd zijn naar deze hun laatste woonplaats. De vele gebrekkige oude mensen onder hen, met weinig ruime en weinig zekere middelen van bestaan, werden door de Joodsche armenzorg onderhouden; de diaspora, de Joden in de verstrooiing, bracht mede de middelen daartoe op.

Plotseling wordt een groote groep van deze Jeruzalemmers gegrepen door het evangelie van den opgestanen Christus en van Zijn Geest vervuld. Ze komen buiten de Joodsche gemeenschap te staan en vormen een nieuwe gemeenschap; een veel betere. Maar ze zijn dan ook plotseling financieel op elkaar aangewezen. Zoo komen ze tot een onderlinge hulpverlening.

K. Bornhäuser²⁾, die grootendeels deze teekening van de sociale situatie geeft, oppert daarbij nog het vermoeden, dat voor deze mensen bij hun bekeering tot den opgestanen Christus menig stuk land in waarde daalde. Want ze hadden, zoo stelt hij het voor, menigmaal een akker nabij Jeruzalem gekocht „tot een begrafenis“; om er te rusten tot de Messias kwam en hen deed deelen in de opstanding der rechtvaardigen. Maar nu was de Messias opgestaan en had hun een roeping in

kunst die stoffen. W als een m zijn dus v Mattheüs-1 van Russi dat God : een onsch tot het on de Bijbels sonen zijn Homerus, voortspom onze leer in belletr niet, dat Persoonlij in alle bewuste stellingendr ook histor houding e zuurdeese tot dat het moet: nu Wat dunk Sindsdie heid gegro verband bl productie.

Intussch Gods' uit Metten t evenals w (willen) w hand met God was o zoozeer v verband. levende te sobere of met een door asso andererzije Schrift, g stand uit kostgange De eerste lijk dicht milieu, de van de kl werkelijkh het samen de kinder welke bije aan het s schets twe en durfde

dit leven banden aa van hun Meer wa deze opme meentelede van hun geschiedde van de g konst van apostelen geven in wijdde tot over de g uitbreidde den" als aardsch ding „uit lems gem geweest in ruat, dat wordt, om het heuse „werd ova De Gee quietistisc der ascetes

Ook uit blijkt, dat van goede is geweest tingen te reden om bericht in Petrus is dat hij zij hij ook h van de op dien hij r (5:4). La Markus, e richting, v

De eerste schap bel uit de v samen-lev zijn bezi eigendom

Ook uit blijkt, dat van goede is geweest tingen te reden om bericht in Petrus is dat hij zij hij ook h van de op dien hij r (5:4). La Markus, e richting, v De eerste schap bel uit de v samen-lev zijn bezi eigendom

ans te weinig
te veel blijft
ken. Zoo komt
der, blijft zij
et is hier een
jers de Chris-
durven en hun
n karakter van
zoolang missen
eriaal om hun
er zijn, te ver-
n eigen bundel
slagen; er zijn
naar die blijven
geen vrije hou-
gevonden. De
volledige ook,
de figuur van
i beeld van de
den schrijver
chreef. Zoowel
stische Vallei"
deels embryo-
nans geworden
lijk als roman
oorzaak, n.l.
n roman vraagt
it is er alleen

of meer; wel
schreven, toen
jaren in me
van Konings-
vlogen" zijn
elen. Konings-
j van jeugdher-
elijke ervaring.
het terrein en
elijk volk. Nu
i had ik niet
chtsch Predik-
tar geen enkel
pen" verplicht
elijke aandrift
zij niet uit de
nog: uit de
het niet. Hoe
grootte werk
echte vrijheid
kregen, die
worden is en
De vrijmaking
oon nu is hij
rair standpunt
werkt. En de
elijk, dat alle
die Christe-
was, of een

er aan de ge-
meente, die in
zij verhandel-
ngst aan de
weer met deze
moest worden

zen dan de be-
t tekstverband
n, dan moeten
van de sociale
tijd.

al ter wereld,
ken waren niet
uzalem. Velen
ouden dag ge-
melstreden ge-
de heilige stad,
om er te leven;
stichten zou;
worden; daar
allereerst zou
m een massa
omd zijn naar
ele-gebrekkige
inig ruime en
t, werden door
i; de diaspora,
ucht mede de

van deze teke-
oppert daarbij
menschen bij
Christus menig
se hadden, zoo
ker nabij Jeru-
"; om er te
n deed deelen
Maar nu was
een roeping in

kunst die een ruime plaats gaf aan de Bijbelsche stoffen. Wij als Gereformeerden erkennen de kunst als een maatschappelijke aangelegenheid en zijn dus wel dankbaar voor het bestaan van een Matthäus-Passion, van een Cathedraal te Chartres, van Russische iconen, maar vergeten daarbij niet, dat God ze ons gaf ondanks het feit, dat hier een onschriftuurlijke kerkpraktijk mede aanleiding tot het ontstaan dezer kunst is geweest. En wat de Bijbelsche stoffen betreft: de Bijbelsche personen zijn geen mythische figuren, zooals uit Homerus, waaraan later de Grieksche tragici voortspinnen; ze zijn in de Schrift gefixeerd, tot onze leering. Ik durf het gebruik van Bijbelstof in belletristiek niet te veroordeelen, maar ik geloof niet, dat God ze ons daarvoor gegeven heeft. Persoonlijk zie ik in het gebruik van Bijbelstof in alle beeldende en verhalende kunst een onbewuste voorzetting van de mythologische voorstellingsdrift, die misschien wel via de Renaissance ook historisch op de oudheid teruggaat. De juiste houding echter lijkt mij deze, dat men... het zuurdeesem verbergt in de drie maten meel, totdat het deeg geheel doorzuurd is en men zeggen moet: nu is het zuurdeesem nergens en overal. Wat dankt U, lezer?

Sindsdien mag ik zeggen, dat mijn vrijmoedigheid gegroeid is, zoodat er wel degelijk een levensverband blijkt te bestaan tusschen geloof en kunstproductie.

Intusschen zou ik den bundel „Kostgangers Gods" uit mijn werk niet graag willen missen. Met den titel wil ik zeggen: al deze menschen, evenals wijzelf, leven uit Gods hand, of ze het (willen) weten of niet. Al wat leeft wordt uit Zijn hand met goed verzadigd. Die afhankelijkheid van God was de meest sprekende eigenschap, die deze zoozeer verschillende menschen voor mijn besef verbond. En de letterkundige, die werkt in de levende taal en gaarne voor sterke gevoelens sobere of onaanzienlijke woorden kiest, om die met een zekere spanning te laden, die ontstaat door associaties, enerzijds met het volksleven, anderzijds met de gedachtenwereld van de Schrift, gaat daarbij niet voor mogelijk misverstand uit den weg. Geen rare kostgangers, maar kostgangers Gods.

De eerste schets „Chauffeur Binigaart" is tamelijk dicht van de werkelijkheid af genomen. Het milieu, de personen, het is alles „echt". Het spel van de kinderen, die kinderen zelf, zijn van de werkelijkheid afgekeken. Ook de idioot. Alleen het samenbrengen van den idioot enerzijds en de kinderen in hun eigen milieu anderzijds, welke bijeenvoeging leidt tot een „zwarte seconde" aan het slot, berust op fantasie. Ik schreef deze schets twee jaren eerder dan „Koningskinderen" en durfde daarin voor het eerst een eigen manier

dit leven gegeven en Hij had bovendien hun banden aan Jeruzalem losgemaakt. Ze werden „los" van hun akker.

Meer waarde dan die van een vermoeden heeft deze opmerking niet. Inderdaad kunnen de gemeentelieden op een dergelijke manier soms „los" van hun goederen zijn geraakt. Dit „los-worden" geschiedde niet ten gevolge van een heerschen van de gedachte aan een zeer spoedige wederkomst van Christus. Want de Heer had aan Zijn apostelen en aan Zijn kerk een werkprogramma gegeven in Hand. 1:8, dat hun arbeidsveld verijdde tot aan de einden der wereld en hun taak over de grenzen van een nabije toekomst heen, uitbreidde. En evenmin geschiedde dit „los-worden" als gevolg van niet meer waardeeren van aardisch bezit. Ware een dergelijke ascetenhouding „uit den Geest", dan zouden er in Jeruzalems gemeente geen accurate armverzorgeren zijn geweest in de personen der apostelen; zoo accuraat, dat zij zoodra dit werk hun te machtig wordt, omzien naar zeven diakenen. Ze namen het heusch wel zwaar, wanneer er eens iemand „werd overgeslagen".

De Geest van Christus is niet de Geest der quietistische parousie-verwachters en evenmin Die der asceten; Hij is de Geest der gemeenschap.

Ook uit verdere berichten in de Handelingen blijkt, dat van een communistische gemeenschap van goederen in de eerste gemeente geen sprake is geweest. Zoo alle rijke menschen hun bezittingen tot gelde hadden gemaakt, ware er geen reden om van de opoffering van Barnabas apart bericht te geven. (4:36, 37). „Al evenmin had Petrus in dat geval tot Ananias kunnen zeggen, dat hij zijn akker wel had mogen houden en dat hij ook had kunnen volstaan, met een gedeelte van de opbrengst te besteden voor de armen, indien hij maar eerlijk voor den dag was gekomen (5:4). Later blijkt Maria, de moeder van Johannes Markus, een ruim huis te bewonen; met een inrichting, waarbij een dienstmaagd behoort (12:12).

De eerste gemeente heeft dus wel haar gemeenschap beleefd. En dat niet incidenteel. Maar vanuit de voortdurende geestelijke gemeenschap. In samen-leven, dat zoo innig was, dat niemand op zijn bezit als zijn onschendbaar, onaantastbaar eigendom stond. Doch ook weer zoo, dat de per-

van zeggen aan. De tweede novelle heet: „Mystische Vallei". Ik vind het wel prettig, dat het juist de goede lezers zijn geweest, die dit stuk hebben kunnen waardeeren. Ook deze novelle is dicht van de werkelijkheid af geschreven, maar op een andere manier dan „Chauffeur Binigaart", d.w.z. van een andere werkelijkheid af: niet de zichtbare, maar de psychologische werkelijkheid. Er zit veel kunstenaarsleed en -strijd van mezelf in; ik bedoel niet den banalen strijd om wat lof en erkenning, maar om inzicht. Wie deze novelle goed lezen kan, vindt daarin een illustratie van den uitroep: ik geloof, kom mijn ongelovigheid te hulp. Want al gelooven we in Christus, daarom gelooven we nog niet in alles, wat ons met Hem is geschonken! Die mij toen ontbrekende vrijmoedigheid kan men in de overleggingen en het gedrag van dien wonderlijken heer Verhage terugvinden.

Dan volgt de novelle: „De Twee Voorzeggingen", een op de duizend-en-één nacht geïnspireerde geschiedenis, waarvan de moraal aan het slot door den Sultan wordt uitgesproken met de woorden: „De Almacht doet wijs te verbergen wat we slechts misbruiken. Allah sterke ons tot oogenblik en daad." In deze novelle heb ik getracht naar een uiterste van korthed in de voordracht, als reactie op de uitvoerige en zwijmelende „Oostersche verbeeldingen" à la Querido.

Hierna komt „Jaunigje". In haar heb ik geteekend een vrouw uit het volk, met een geheel naar binnen gekeerd, rijk, bijna vulcanisch gemoedsleven. Ik heb in haar leven willen uitbeelden een jarenlang gedragen, geestelijk lijden, gesteund door een sterk fysiek, dat min of meer onbewust zelf wil dragen instee van het leed in geloof op God af te wentelen. Eerst aan het eind komt ze er toe en wie iets van psychologie weet, begrijpt, dat dit een diepe ommekeer in haar zieleleven beteekent. Die terugkomst van den verloren zoon aan het slot móest ik zoo beschrijven. Dat is geen teruggrijpen naar de romantiek, ook niet de demonstratie van een zekeren durf, maar een eenvoudige noodzakelijkheid. Om de eenvoudige reden, dat dit slot het „vruchtbeginzel" is van de heele novelle. Die komt van dien zanger in de stille straat, op dien beklemmenden zomeravond, juist zoo, en juist met dat vers en dat juist zoo gezongen... dat was een eigen „Erlebnis" van mezelf eenige jaren tevoren en behoort tot die merkwaardige ervaringen, waarbij men onmiddellijk weet, dat men die eerlang gebruiken „moet".

„Het Personeel van Gerrit Foppe Vink" besluit het reeksje. Ook de figuur van Petietje heeft lang in me geleefd, eer ik er een schetsje van heb durven maken. Ook hij gaat rakelings langs de levensmislukking en leidt een gedrukt, bijna verminkt bestaan. Hij heeft de rechte verhouding

soonlijke verantwoordelijkheid bleef; de zaak des harten; de zaak des Geestes, die in ons woont.

De verschillen met wat de Marxisten van allerlei gading willen en zeggen te willen zijn dus wel groot. Het Marxisme richt zich op het goed; op het kapitaal; en wil de goederen, de productie-middelen brengen aan de gemeenschap. De Internationale zingt: „Begeerte heeft ons aangeraakt". Waar het aan de macht kwam, poogt het de goederen te verdeelen; niet naar den regel dat niemand gebrek mag lijden, doch naar het stelsel, waarbij broodkaarten slechts voor partijgenooten zijn (Rusland) en betrekkingen alleen voor rasgenooten open staan (Duitsland). Het ziet eerst de goederen, en dan de menschen. Het geeft aan de economische factoren de heerschappij.

In Jeruzalem zag men elkander, en de gemeenschap aan elkander. Daarna ziet men de goederen, hun gebrek en hun overvloed; en de gemeenschap heerscht over de goederen.

De Geest werkt daar en de gemeente leeft door Hem. De Geest doet de gemeente al Zijn kwesties aanvatten op geestelijke wijze. De heerlijkheid van wat te bezitten en het schrijven van gebrek te lijden wordt niet een politiek of een economisch of een sociaal probleem in Jeruzalem. Doch als de nood zich voordoet en er problemen openbaar worden, worden ze opgelost als religieuze problemen. „Aan de voeten der apostelen" wordt de opbrengst neergelegd. De armoede en de rijkdom zijn er zóó niet meer, zooals ze er zijn in het sociale of in het economische, of in het staatsleven. Ze zijn er anders; ze zijn er om met den éénen slag van den het leven zaligenden Christus te worden omgezet tot gelegenheden voor Zijn koninkrijk en de vervulling van de wet des koninkrijks.

Hiermee wordt niet een dualisme ingevoerd, zooals het in de tegenstelling „natuur en genade" van Thomas en Brunner, of in die van „Koninkrijk Gods en de wereld" der Anabaptisten heerscht. En ook wordt niet „een terrein" der bijzondere genade gescheiden van „een ander terrein" der gemeene gratie.

Juist niet. Hier is juist de bemoeiing des Heiligen Geestes met economische gegevens. Maar dan zóó, dat eerst Zijn genadige bemoeiing is met de uitverkooenen Gods en de gekochten door het

tot de werkelijkheid nog niet gevonden. Aan het eind, wanneer hij den moed grijpt om met zijn patroon te spreken over diens leven en toekomst, is het ijs in zekeren zin gebroken. Hij heeft dikwijls in valsche schaamte over zijn geloof, of liever over Hem in Wien hij geloof, gezwezen; nu belijdt hij Christus voluit. Hij heeft zijn „houding" gevonden en is niet langer de Christelijke Charley Chaplin, die hij even leek. Ook hij wordt gesterkt tot oogenblik en daad.

De vrijmoedigheid om betrekkelijk uitvoerig over dezen kleinen bundel novellen te schrijven, heb ik ontleend aan het feit, dat ik dit werk als illustratie heb willen gebruiken voor andere dingen van algemeene beteekenis. De tekortkomingen van den bundel zijn symbolisch voor mijn eigene uit dien tijd. De remmingen bij de daarin voorkomende menschen houden verband met gereemdheid in mijn eigen Christelijk-litteraire practijk. Alles houdt verband. Daarom moet er een gemeenschappelijk streven komen naar verheldering van inzicht in alle vraagstukken, die de Christelijke literatuur betreffen, zoodat zij, die onder ons willen schrijven, meer in de ruimte worden geplaatst. Wanneer zal er van een „Rehoboth" sprake zijn? Moge intusschen ook dit blad door veler arbeid aan dit reformatisch pogen medewerken. C. RIJNSDORP.

GEESTELIJKE ADVIEZEN

Over het onderwerp van het vorige artikel: „Levensliefde en Stervensverlangen", hoop ik een volgende keer nog iets te schrijven. Mochten er dienaangaande bij de lezers vragen gerezen zijn, zouden ze die dan in den loop dezer week willen zenden? Ik kan daarmee dan bij het schrijven van het tweede artikel rekening houden.

Nu eerst de beantwoording van enkele bij mij ingekomen vragen.

a. Zondagsheiliging

1. Van een ouderling, die de betrekking van boschwachter heeft, wordt door de eigenaars, die hij dient, gevraagd, dat hij, óók op den Zondag, toegangskaarten verkopen zal voor de bosschen, waarover hij het opzicht heeft.

10 pCt. van de opbrengst der kaarten is voor hemzelf.

Hij heeft bezwaar gemaakt en toen als antwoord gekregen, dat hij iemand in dienst mag nemen, die dat werk des Zondags voor hem opknapt.

Vraag: „wat heeft deze broeder in dit geval te doen?"

bloed van Christus. En vanuit Zijn wonen in de gemeente en de samenbinding der kerk tot een gemeenschap der heiligen worden economische omstandigheden zóó geschikt, dat ze dit probleem, der tegenstelling tusschen „verzadigden" en „hongerigen", niet meer bevatten. Christus wint het hart en wint zoo 't heele leven. Hij wordt de wortel van het bestaan der Zijnen, die het totaal vernieuwt.

Het is niet zóó, dat wij door den Geest herboren worden en dan in 't leven gaan rond ons zien, en verschrikt worden door de pijnigende tegenstelling tusschen armen en rijken, gebreklijken en die in weelde baden; en dat we dan op een ander terrein dan dat van onze wedergeboorte met moed aan den slag gaan (of moeten gaan) om de problemen van dat terrein op te lossen. Dat we het zóó vaak zien, is ons dualisme. Het maakt dat christelijk-sociale werkers een collecteerende diaconie elkaar soms niet verstaan. Maar het is zóó, dat de Geest ons hart gewonnen heeft, en heel ons leven omzet met ons hart. Alle problemen van ons leven zijn — zoo Hij ons in het Rijk van Christus heeft gezet — problemen van het koninkrijk Gods. En hun oplossing is niet een wijziging van situaties op een of ander terrein (al kan die wijziging om andere redenen noodig zijn), maar de gehoorzaamheid aan de wetten van het koninkrijk in de volheid van den Geest. Dit is de voorsprong van het koninkrijk des Geestes op elk levensverband, dat van een anderen geest vervuld is.

En waar een gedeeltelijk buiten Christus' Rijk gezochte of verkregen oplossing als de volkomene wordt voorgesteld en genoten, is verraad aan het werk van den Geest, dat gevloekt wordt met de vervloeking van Ananias en Saffira. Wij kunnen niet toe met ons half te geven; voorts buiten den Geest om de kwesties aan te vatten. Zooals de tegenstelling is voor onze harten: vol van den Geest of vervuld van den satan (5:3), zoo is 't met ons, d.i. der menschen, geheele leven even-god. Het deelt in het rijk des Geestes meer en meer; of 't is gevloekt, omdat het daarin niet behouden is.

W.

R. S.

1) Hetzelfde werkwoord echein in Luc. 14:19: Houd me voor verontschuldigd.
2) K. Bornhäuser, Studien zur Apostelgeschichte, Gütersloh, 1934, blz. 29 en vlg.